

Trzydziestolecie odsłonięcia pomników

Na fotografii z roku 1939 przedstawiającej gmach główny Akademii Górniczej widać figurę Św. Barbary znajdującą się na dachu. Widoczne są również pomniki górników i hutników przed głównym wejściem do uczelni.

Figura Św. Barbary odsłonięta została w roku 1939, natomiast pomniki górników i hutników zbudowane zostały w roku 1935. Powstały one według projektu znanego rzeźbiarza krakowskiego Jana Raszki (1871–1945), twórcę wielu pomników m.in. Pomnika Legionów w Kielcach, pomnika Mieszka Cieszyńskiego w Cieszynie, autora kilkuset plaket i medali. Ze względów finansowych pomniki górników i hutników wykonane zostały ze sztucznego kamienia.

Figura Św. Barbary usunięta została przez okupanta zaraz z początkiem II Wojny Światowej (trzeba przypomnieć, że w gmachu głównym uczelni w czasie

okupacji mieścił się rząd Generalnej Guberni), natomiast pomniki przetrwały aż do początków lat pięćdziesiątych ubiegłego stulecia.

Pomniki zostały usunięte dopiero z roku 1954, gdyż uległy zniszczeniu pod wpływem czynników atmosferycznych.

Ćwierć wieku później pomniki wróciły na swoje stare miejsce. Z inicjatywy Stowarzyszenia Wychowanków AGH podjęte zostały działania mające na celu ich przywrócenie i odsłonięcie z okazji Jubileuszu 60-lecia AGH. Dzięki staraniom ówczesnego rektora Akademii Górniczo-Hutniczej profesora Henryka Filcka zadania odbudowy pomników powierzone zostały Komitetowi Obchodów Jubileuszu 60-lecia działającemu pod przewodnictwem profesora Wacława Leskiewicza. Odpowiedzialnym za odbudowę pomników został

Rys.3. Jan Raszka

for. arch. autora

wiceprzewodniczący Komitetu Obchodów Jubileuszu profesor Zbigniew Engel.

Po rozmowach prowadzonych z Rektorem Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie odtworzenia pomników dokonali rzeźbiarze z tej uczelni Bogusław Salwiński oraz Jan Sięk. Prace rzeźbiarzy nadzorował Rektor ASP prof. Marian Konieczny. W Pisarach koło Rudawy

for. arch. OHTZMIA AGH

Gmach Główny Akademii w roku 1939

Przedwojenne zdjęcia pomników

fot. arch. autora

Córka Jana Raszki podpisuje akt erekcyjny

powstały modele gipsowe pomników. Najpierw w skali 1:10, później w skali 1:3, w końcu w skali 1:1. Ten ostatni model pocięty na elementy przewieziony został do Gliwickich Zakładów Urządzeń Technicznych, w których pod kierownictwem mgr. inż. Tadeusza Wojarskiego, wykonane zostały odlewy pomników. Dużym problemem w owym czasie były metale kolorowe, z których odlane miały być pomniki. Stowarzyszenie Wychowanków AGH rozpoczęła zbierkę tych metali. Zebrano tylko część

potrzebnego materiału. Reszta uzyskana została dzięki pomocy dyrektora Zjednoczenia Hutnictwa Metali Nieżelaznych mgr. inż. F. Grzeška.

Nastąpił ostatni etap związany z realizacją budowy. Szczególny wkład wniosło tutaj Hutnicze Przedsiębiorstwo Remontowe kierowane przez doc. Jana Stokłosę. Wykonane zostały roboty budowlane podestów (postumentów), a prace kamieniarskie wykonała grupa Kombinatu Kamienia Budowlanego „KAMBUD”. Gotowe pomniki o masie

około 11 ton, na specjalnych platformach przetransportowane zostały do Krakowa. Ze względu na duże gabaryty platform na których umieszczone były pomniki, transport z Gliwic na Aleję Mickiewicza w Krakowie trwał całą noc. Rozpoczął się montaż za pomocą specjalnych dźwigów samochodowych. Pracami montażowymi kierował dyrektor krakowskiego HPR mgr inż. Zbigniew Strzelecki. W ciągu kilku godzin w dniu 2 października 1979 roku na specjalnych postumentach zmontowano pomniki. Wcześniej akt erekcyjny podpisali: Córka Jana Raszki, Rektor AGH prof. Roman Ney, prof. Zbigniew Engel oraz Dyrektor Administracyjny AGH inż. Zdzisław Szymczyk. Akt ten umieszczony został w specjalnym otworze znajdującym się w jednym z postumentów.

Pomniki odsłonięte zostały przez Przewodniczącego Rady Państwa Profesora Henryka Jabłońskiego w dniu 20 października 1979 roku. Po 25 latach nieobecności w „trwałej” postaci, pomniki powróciły na swoje miejsce.

✉ Zbigniew Engel

Literatura:

- [1] Leskiewicz W., *Jubileusz 60-lecia Akademii Górniczo-Hutniczej im. Stanisława Staszica w Krakowie*, Wyd. AGH, Kraków 1980.
- [2] *Z dziejów Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie w latach 1919–1967*, pod redakcją Juliana Sulima Samujłło, Kraków 1979.

fot. arch. autora

Rektor AGH Prof. Roman Ney wręcza Prof. Zbigniewowi Engelowi metalową tubę z aktem erekcyjnym

fot. arch. autora

Platformy samochodowe z pomnikami przed Gmachem Głównym AGH

fot. arch. autora

Montaż pomnika górników

fot. arch. autora

Gotowy element pomnika hutników

fot. arch. autora

Zmontowane pomniki czekają na uroczystość odsłonięcia

fot. arch. autora

Prof. Zbigniew Engel wita zaproszonych gości i prosi Przewodniczącego Rady Państwa o odsłonięcie pomników